

Till SUHF:s medlemmar

Q&A – frågor från lärosätena med anledning av kriget i Ukraina. Uppdatering 15 juni 2022.

Med anledning av situationen i Ukraina har SUHF tagit emot en rad frågor från medlemslärosätena. Frågorna besvaras här och ger en samlad bild av nuläget.

Händelseutvecklingen är snabb. SUHF uppmanar därför alla att i första hand söka information på de olika ansvariga myndigheternas webbsidor, exempelvis Migrationsverket eller Regeringskansliet, för att säkerställa uppdaterad och korrekt information.

Detta dokument har sammanställts av SUHF:s kansli tillsammans med ledamöter ur SUHF:s expertgrupper för studieadministrativa frågor samt internationaliseringsfrågor, i samråd med Arbetsgruppen för flyktingfrågor. Dokumentet är publicerat på webbsidan:

<https://suhf.se/arbetsgrupper/arbetsgrupp-for-flyktingfragor-2/>

Om du har frågor eller kommentarer med anledning av innehållet i detta dokument så är du välkommen att kontakta SUHF:s kansli genom Linda Gerén, e-post: linda.geren@suhf.se.

1. Ukrainska studenter

1.1. Vad innebär massflyktdirektivet för ukrainska studenter som vill studera i Sverige?

En student som har flytt från kriget i Ukraina kommer att vara avgiftsbefriad om hen får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige enligt Massflyktdirektivet. För att omfattas av Massflyktdirektivet ska personen ha kommit till Sverige den 30 oktober 2021 eller senare.

Information om situationen i Ukraina och vad som gäller för personer som söker sig till Sverige med anledning av konflikten finns på Migrationsverkets webbsida, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>.

1.1.1 Hur antas dessa studenter?

Antagningen av dessa studenter sker precis som för övriga studenter, enligt gällande bestämmelser. Detta innebär bl.a. att de kan anmäla sig till kurser och program som är öppna för anmälan via antagning.se.

Enligt studieavgiftsförordningen (2010:543) så ska inte någon avgift tas ut av tredjelandsmedborgare som av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige.

Studenter från Ukraina kan även antas som utbytesstudenter, se vidare punkt 1.8

1.2. Hur ser uppehållstillståndsprocessen ut? Måste studenterna invänta besked innan de är avgiftsbefriade och kan registrera sig på/söka till en utbildning?

Migrationsverket uppdaterar regelbundet informationen om uppehållstillståndsprocessen för personer från Ukraina. Se exempelvis denna webbsida som vänder sig till de som söker uppehållstillstånd, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>

För att en student som har flytt från kriget i Ukraina ska vara avgiftsbefriad för högskolestudier krävs att Migrationsverket har beviljat ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet, eller att studenten har ett annat uppehållstillstånd i Sverige på annan grund än studier.

Uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet gäller från det datum beslutet om att bevilja tillståndet fattas till och med den 4 mars 2023, enligt information på Migrationsverkets webbsida

<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-enligt-massflyktsdirektivet/Fragor-och-svar-om-massflyktsdirektivet.html>

1.3. Vad gäller för ukrainska studenter som redan befinner sig på svenska lärosäten avseende deras uppehållstillstånd och förlängning av dessa.

Vilka studenter som är avgiftsskyldiga regleras i Förordning om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor (SFS 2010:543). För att en medborgare från Ukraina ska vara befriad från krav att betala studieavgifter krävs att hen har ett uppehållstillstånd i Sverige på någon annan grund än studier.

Detta innebär att den som idag har ett uppehållstillstånd för studier i Sverige och ska fortsätta sin utbildning också fortsatt kommer att vara skyldig att betala studieavgift.

SUHF har i sin rekommendation om hantering av avgiftsskyldiga studenter (2018:2) skrivit att en student har rätt att slutföra sin utbildning enligt avgiftsbefriad status om den påbörjas så.

En student som har förklarats ej avgiftsskyldig och antagits till en högskoleutbildning har fått ett gynnande beslut (i och med antagningsbeskedet) som inte bör ändras så att studenten senare under utbildningens gång förklarar avgiftsskyldig.

En student som förklarats avgiftsskyldig kan, efter prövning av respektive lärosäte, förklaras för ej avgiftsskyldig under utbildningens gång.

<https://suhf.se/publikationer/rekommendationer/>

Migrationsverket skriver följande information på sin webbsida till studenter från Ukraina som redan har uppehållstillstånd för studier:

”Så länge ditt uppehållstillstånd gäller behöver du inte göra något. När ditt uppehållstillstånd är på väg att ta slut ska du ansöka om förlängning om du fortfarande har samma anledning till att vilja bo kvar i Sverige.

Om du inte uppfyller kraven för att ansöka om förlängt tillstånd, till exempel om dina studier eller ditt förhållande har tagit slut, men du inte kan återvända till Ukraina på grund av kriget, kan du ansöka om skydd. Om du kom till Sverige den 30 oktober 2021 eller senare kan du ansöka om skydd enligt massflyktsdirektivet.

Om du inte uppfyller kraven för att få skydd enligt massflyktsdirektivet, kan du istället ansöka om asyl”

1.4. Vad gäller för utländska medborgare som befann sig i Ukraina? Kan t.ex. en indisk student som läst 2 år i Ukraina ses som varaktigt bosatt i Ukraina och omfattas av direktivet?

Enligt Migrationsverkets hemsida gäller massflyktsdirektivet följande personer:

Du kan få uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet om du

- *är ukrainsk medborgare och har bott i Ukraina, eller*
- *har status eller uppehållstillstånd som skyddsbehövande i Ukraina, eller*
- *är medföljande familjemedlem till någon av de två ovanstående*

<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-enligt-massflyktsdirektivet/Ansok-om-skydd-enligt-massflyktsdirektivet.html>

1.5. Kan lärosäten låta ukrainska studenter och lärare/forskare akut ”gå bredvid”, delta i vissa aktiviteter/lektioner för att upprätthålla kompetens etc. Hur löser vi försäkringsfrågan för dessa (de är varken studenter eller anställda)?

SUHF kan inte rekommendera detta. Vi menar att förslaget, så som vi förstår det, inte alls är lämpligt att genomföra eftersom det skulle innebära att de berörda individerna hamnar i en oreglerad gråzon och skulle förekomma vid lärosätena som en slags skuggstudenter/forskare. Detta gäller även lärare och forskarstuderande.

En jämförelse kan här göras med den välkända problematiken för s.k. skuggdoktorander, d.v.s. personer som inte är antagna till forskarutbildningen, men som befinner sig i en situation som motsvarar en antagen doktorand. Personer som inte är antagna eller anställda saknar helt de rättigheter som

studenter och anställda har. Det vore mycket olyckligt att här och nu skapa en ny kategori liknande rättighetslösa skuggstudenter från Ukraina vid lärosätena.

Vi rekommenderar i stället att lärosätena i första hand vägleder enskilda individer från Ukraina så att de så snart som möjligt får möjlighet att anmäla sig och bli antagna på relevanta utbildningar enligt gällande bestämmelser respektive anställda i någon form.

1.6. Kommer vi kunna underlätta för ukrainska flyktingar att studera, exempelvis genom undantag från förkunskapskrav, avgiftsbefrielse för studenter inne i systemet, förlängning av studier så att de inte behöver återvända till kriget?

Precis som tidigare har högskolor möjlighet enligt högskoleförordningen (1993:100) att under vissa förutsättningar i enskilda fall göra undantag från behörighetskrav, då studenten i fråga ändå bedöms ha de förutsättningar/förkunskaper som krävs för att klara utbildningen. SUHF avråder från att sänka kravet på förkunskaper generellt för en viss grupp sökande.

Studenter från Ukraina är avgiftsbefriade om de har uppehållstillstånd i Sverige på någon annan grund än studier. Se även svar ovan med informationen från Migrationsverket till studenter från Ukraina som redan har uppehållstillstånd för studier.

Om studenter från Ukraina vill fortsätta vistas i Sverige efter avslutade studier så kan de ansöka om uppehållstillstånd på någon annan grund än studier, exempelvis asyl.

1.7. Finns det stipendiemedel för ukrainska studenter eller får de söka CSN/socialbidrag etc?

De som har tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet har inte rätt till studiemedel från CSN. Det beror på att de inte kommer att folkbokföras här och därmed inte kan anses vara bosatta i Sverige. De massflyktingar som beviljats uppehållstillstånd kan beviljas dagersättning av Migrationsverket.

1.8. Kan vi använda finansiering från Erasmus+ till studenter från Ukraina?

UHR och EU-kommissionen tillåter att vi använder Erasmus+-pengar till att betala utbyten för ukrainska flyktingar i Sverige och vi måste inte redovisa dit att vi har avtal med ett annat universitet för detta. Följande information finns på utbyten.se

EU-kommissionen arbetar för ökad flexibilitet för att organisationer som har beviljats medel för Erasmus+ mobilitet att använda delar av medlen för att ta emot deltagare som har flytt Ukraina. I stället för att genomföra planerade mobiliteter kan organisationen välja att ta emot elever, studerande och utbildningspersonal som befinner sig i Sverige efter att de har flytt Ukraina på grund av kriget. Regler kring detta är ännu inte klara.

<https://www.utbyten.se/nyheter/mojligheter-inom-erasmus-att-stodja-flyktingar-fran-ukraina/>

Det finns frågor som är oklara och som varje lärosäte själv behöver ta ställning till innan möjligheten till finansiering genom Erasmus+ börjar att användas. Utbytesverksamhet som sker utan avtal och utan sändande motpart innebär att berörda studenter från Ukraina riskerar ytterligare problem. Bl.a. kan följande frågor uppstå:

- Hur bestäms vem som får bli inkommande utbytesstudent, d.v.s. på vilken rättslig grund sker urvalet vid antagning vid det svenska lärosätet?
- Vad händer om en utbytesstudent missköter sig, eller något annat inträffar, vem ska man då kontakta när det inte finns ett ansvarigt sändande lärosäte?
- Utan ett lärosäte som avtalspart finns inte förutsättningar att skriva Learning Agreement. Hur kan det då säkerställas att studierna senare kan tillgodoräknas?

Svenska lärosäten har i flera fall lyckats teckna icke reciproka utbytesavtal med lärosäten i Ukraina. Genom sådana avtalslösningar undviker man svårigheter som i frågorna ovan.

2. Ukrainska forskare

2.1. **När det gäller mottagande av forskare behöver vi klarhet i om vi kan förutsätta att de har uppehållstillstånd vilket gör att vi kan sätta dem i arbete så snart de fått ett samordningsnummer?**

Information om processen för uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet (arbetstillstånd), ID-kort mm uppdateras dagligen på Migrationsverkets webbsida. Migrationsverket skriver (den 8 juni 2022) om hur de som har uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet ska kunna identifiera sig:

"De personerna får ett så kallat UT-kort (uppehållstillståndskort). På UT-kortet framgår det att personen har beviljats uppehållstillstånd för tillfälligt skydd, personens dossiernummer, samt att personen omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) och har rätt att arbeta. Personen får inte ett s.k. LMA-kort."

<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Information-om-massflyktsdirektivet.html>

2.2. **Vi behöver också veta hur Migrationsverket hanterar de från Ukraina, hur snabba handläggningstider kommer de att ha gällande samordningsnummer?**

Regeringen har beslutat att Migrationsverket ska begära samordningsnummer från Skatteverket för alla som fått uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet och som har kunnat styrka sin identitet. Det innebär att dessa personer inte själva behöver ansöka om samordningsnummer. Läs mer information på Skatteverkets webbsida:

<https://skatteverket.se/privat/folkbokforing/flyttatillsverige/informationtilldigso mkommertillsverigefranukraina.4.1657ce2817f5a993c3a2b8.html>

För uppdaterad information om handläggningstider, se Migrationsverkets

webbsidor.

2.3. Vad gäller för (redan här) ukrainska doktorander/postdocs när deras ursprungliga anställning löper ut?

Om de vill fortsätta vistas i Sverige så får de ansöka om tillstånd på annan grund, till exempel asyl.

Observera att Migrationsverkets handläggningstid för ansökan om uppehållstillstånd på grund av asyl är betydligt längre än i de fall ansökan är enligt Massflyktsdirektivet.

För att omfattas av Massflyktsdirektivet ska personen ha kommit till Sverige den 30 oktober 2021 eller senare.

2.4. Behov av stöd och finansiering för ukrainska forskare, exempelvis inom ramen för Scholars at risk (SAR) eller pågående initiativ från Kungliga vetenskapsakademien.

Det finns flera exempel på satsningar som görs för att stödja finansiering för ukrainska forskare som flytt till Sverige. Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) har avsatt 30 miljoner kronor för disputerade ukrainska forskare att bedriva sin forskning vid ett lärosäte i Sverige. KK-stiftelsen stödjer ukrainska forskare med 50 miljoner genom en särskild utlysning för att möjliggöra för forskare och lärare vid lärosäten i Ukraina – eller på flykt – att komma och verka vid svenska lärosäten. Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) har utlyst stipendier för att ge ukrainska forskare möjlighet att verka i Sverige. Wallenbergstiftelserna har beviljat anslag som gör det möjligt att anställa 32 ukrainska forskare under ett års tid vid svenska universitet.

3. Svenska studenter

3.1. Vad kan vi göra för svenska studenter som befann sig i vid krigsutbrottet och studerade och nu vill fortsätta sin utbildning hemma i Sverige? Ska de söka på vanlig väg eller finns det andra sätt?

Svenska medborgare som var studenter (free mover) i Ukraina när kriget bröt ut har förhoppningsvis lyckats återvända säkert hem till Sverige igen. Om de vill studera i Sverige så får de söka till högskolan som övriga studenter via antagning.se. Enskilda lärosäten kan också ta emot ansökan till exempelvis senare del av program eller kurs inom program.

För svenska studenter som befann sig på utbytesstudier i Ukraina gäller att de är antagna till en pågående utbildning vid ett svenskt lärosäte som har ansvar att ta hand om dem så de får möjlighet att fullgöra den utbildning som de är antagna till

(även utan möjligheten till de avbrutna utbytesstudierna i Ukraina). De svenska lärosätena erbjuder stöd till alla sina studenter, exempelvis studievägledning, försäkringar eller studenthälsovård.

4. Ryska eller belarusiska studenter

4.1. *Behov av gemensamt ställningstagande kring ryska och belarusiska studenter som söker som programstudenter/free movers. Bedömning av enskilda måste göras av migrationsverket och inte lärosätena.*

Svenska lärosäten får aldrig neka enskilda studenter tillträde till utbildning på grund av deras nationalitet (medborgarskap). Det är Migrationsverket som beslutar om uppehållstillstånd för studier, enligt gällande bestämmelser.

Det kan vara svårt för studenter från Ryssland och Belarus att betala anmälning- och studieavgifter, så länge de internationella sanktionerna mot banker och betalmedel i dessa länder kvarstår.

Sökande från Ryssland eller Belarus ska hanteras som övriga sökande i den nationellt samordnade antagningen, enligt gällande bestämmelser.

4.2. *Vad gäller för förnyelse av visum för ryska/belarusiska doktorander?*

Se svar ovan.

Det föreligger inte några formella migrationsrättsliga hinder för personer från Ryssland eller Belarus att söka uppehållstillstånd för att kunna vistas i Sverige.

4.3. *Finns någon vägledning kring ryska studenter som eventuellt inte kommer kunna betala studieavgifter?*

Enligt studieavgiftsförordningen måste anmälningavgift och studieavgift vara betalda i tid för att antagning ska få göras. Den som inte har kunnat betala i tid får inte antas. Samma regelverk som vanligt gäller och inga undantag för medborgare från vissa länder ska göras.

Studenter som redan är antagna och bedriver studier och inte kan betala studieavgifter till exempel p.g.a. internationella sanktioner mot ryska banker och betalmedel ska efter betalningspåminnelse från lärosätet stängas av enligt förordningsbestämmelserna

4.4 *Kan de ryska studenterna som redan påbörjat sina utbildningar (via utbyte/Erasmus+) göra klart eller bör utbildningen avbrytas?*

Kan vi använda beviljade EU-medel så att de kan fullfölja sina studier?

Institutionella samarbeten med statliga ryska och belarusiska universitet och högskolor bör upphöra. Det innebär ett moratorium för lärosätenas överenskommelser om utbytesprogram med dessa institutioner. Med stöd av den svenska utbildningsministerns uttalanden bör de berörda enskilda studenterna från dessa länder i detta läge hanteras ansvarsfullt och med gott omdöme av varje svenskt lärosäte. Det framstår rimligt att det inte tas emot eller planeras några nya utbyten så länge sanktioner mot Ryssland och Belarus kvarstår

Universitets- och högskolerådet, det svenska programkontoret för Erasmus+, har givit nya instruktioner till lärosätena angående utbyten med Ukraina, se avsnitt 1.8

5. Övrigt

5.1. Lärosäten kan behöva stöd vad gäller säkerhetspolitiska bedömningar i internationella samarbeten. Hur ser ansvarsfördelningen ut?

Arbetsfördelningen inom staten innebär att säkerhetspolitiska bedömningar ytterst görs av folkvalda politiker i regeringen och riksdagen samt av de myndigheter som har uppdrag och bemyndigande inom området, exempelvis Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten.

Med anledning av utvecklingen av situationen i Ukraina och den pågående säkerhetspolitiska utvecklingen vidtar Sverige åtgärder 1) för att stötta Ukraina, 2) sanktioner mot Ryssland, och 3) för att stärka Sverige.

Svenska universitet och högskolor har långtgående och djupa samarbeten med partners över hela världen. Dessa samarbeten är avgörande för kvaliteten i verksamheten. Mot bakgrund av snabba geopolitiska förändringar och starka auktoritära tendenser i många länder krävs dock att lärosäten iakttar ökad vaksamhet och ansvar i internationellt samarbete.

Svenska universitet och högskolor behöver fördjupa sin kunskap och sin förmåga till proaktiva bedömningar i förhållande till internationella politiska och sociala processer och sammanhang där lärosäten är aktörer eller berörs.

SUHF har därför inrättat en rådgivande grupp för globala relationer för att stärka lärosätenas och SUHF:s kapacitet och kompetens i dessa internationella frågor.

<https://suhf.se/arbetsgrupper/suhfs-radgivande-grupp-for-globala-relationer/>

5.2. Vad gör SUHF?

SUHF erbjuder en arena för erfarenhetsutbyte i frågor som berör lärosätena, detta gäller även Ukraina-frågan.

SUHF har återstartat Arbetsgruppen för flyktingfrågor som första gången initierades i samband med flyktingströmmen 2015.

<https://suhf.se/arbetsgrupper/arbetsgrupp-for-flyktingfragor-2/>

SUHF har startat en rådgivande grupp för globala relationer, se ovan.

SUHF håller med anledning av Ukraina-frågan regelbunden kontakt med relevanta aktörer såsom Utbildningsdepartementet, Migrationsverket, Universitets- och högskolerådet, forskningsfinansiärer, Scholars at Risk (SAR) Sverige, Kungl. Vetenskapsakademien, European University Association (EUA), med flera.